

SHAXS KAMOLOTLIDA SOTSIAL INTELEKTNING AHAMIYATI

Avlayev Orif Umirovich,

CHDPI Psixologiya kafedrası dotsent , psy.f.n.

Ijtimoiy intellekt - bu odamlarning xatti-harakatlarini to'g'ri tushunish qobiliyati. Bu qobiliyat samarali shaxslararo o'zaro ta'sir va muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashish uchun zarurdir.

"Ijtimoiy intellekt" atamasining o'zi psixologiyaga 1920-yilda E.Torndik tomonidan "shaxslararo munosabatlardagi bashorat"ni bildirish uchun kiritilgan. Ushbu kontsepsiyani talqin qilishda ko'plab taniqli psixologlar o'z hissalarini qo'shdilar. 1937 yilda G. Allport ijtimoiy intellektni odamlar haqida tez, deyarli avtomatik mulohazalar qilish, insonning eng ehtimoliy reaksiyalarini bashorat qilish qobiliyati bilan bog'ladi. Ijtimoiy intellekt, G. Allportning fikricha, odamlar bilan munosabatlarda silliqlikni ta'minlaydigan maxsus "ijtimoiy sovg'a" bo'lib, uning mahsuli tushunchaning chuqurligi emas, balki ijtimoiy moslashuvdir.

Keyin ko'plab taniqli olimlar umumiy intellekt tuzilmalarida ijtimoiy intellektning qobiliyatlarini ochib berishdi. Ular orasida D.Gilford, G.Eyzenk tomonidan taklif qilingan aql modellari eng aniq ifodalangan.

Yaqin vaqtgacha psixologlar orasida E. Boring tomonidan berilgan aql ta'rifi atrofida bahs-munozaralar bo'lib o'tdi: razvedka - bu aql testlari bilan o'lchanadigan narsa. Ushbu bayonotni baholashda turli nuqtai nazarlar mavjud. B.F.ning so'zlariga ko'ra. Anurin, bu juda tavnologik, ahamiyatsiz va to'g'ridan-to'g'ri tanqid qilishni talab qiladi. Boshqa tadqiqotchilar bunday ta'rifni rekursiv deb hisoblashadi, bu matematika, informatika, kompyuter dasturlash, sun'iy intellekt. G. Eyzenk E. Boringning ta'rifiga qo'shilmaydi: razvedka testlari, uning fikricha, tasodifiy tuzilmaydi va ularni ishlab chiqishda taniqli, aniqlangan va tekshirilganlarga asoslanadi. tabiiy naqshlar«ijobiy xilma-xillik» tamoyili kabi.

Londondagi Bethlem Royal kasalxonasi psixoterapevti Hans Yurgens Eysenck tomonidan ishlab chiqilgan. umumiy tushuncha aql. Uning fikricha, intellekt, uning ta'rifi qiyin bo'lishiga qaramay, xuddi tortishish, elektr toki kabi ilmiy tushunchadir. kimyoviy bog'lanishlar: ular ko'rinmasligi, sezilmasligi va shuning uchun ba'zi tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, "moddiy" emasligidan, ular ilmiy tushunchalar sifatida o'zlarining kognitiv qiymatini yo'qotmaydi. Aql-idrokka ta'rif berishdagi qiyinchiliklarga to'xtalib, u ko'p jihatdan bugungi kunda aqlning nisbatan bir-biridan farq qiladigan va nisbatan mustaqil uchta tushunchasi mavjudligidan kelib chiqishini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, u ularni bir-biriga qarama-qarshi qo'ymaydi va hatto "bir tom ostida" tushuntirishga harakat qiladi. Bunday kombinatsiya diagrammada ko'rsatilgan (1-rasm).

60-yillarda ijtimoiy intellektni o'lchashning birinchi ishonchli testini yaratuvchi yana bir olim J.Gilford uni umumiy intellekt omiliga bog'liq bo'lmagan va birinchi navbatda xulq-atvor ma'lumotlarini idrok etish bilan bog'liq bo'lgan intellektual qobiliyatlar tizimi deb hisoblaydi. Ijtimoiy intellektni o'lchash imkoniyati J. Gilfordning razvedka tuzilishining umumiy modelidan kelib chiqqan.

J. Gilford va uning hamkasblari tomonidan yigirma yildan ortiq vaqt davomida Janubiy Kaliforniya universitetida umumiy qobiliyatlarni o'lchash uchun test dasturlarini ishlab chiqish maqsadida olib borilgan faktor-analitik tadqiqot nihoyasiga yetdi. razvedka. Ushbu model axborotni qayta ishlash jarayonini tavsiflovchi uchta mustaqil o'zgaruvchiga ko'ra tasniflanishi mumkin bo'lgan 120 ta aqliy omilni ajratib ko'rsatishga imkon beradi. Bu o'zgaruvchilar quyidagilardan iborat: 1) taqdim etilgan ma'lumotlarning mazmuni (rag'batlantiruvchi materialning tabiati); 2) axborotni qayta ishlash operatsiyalari (aqliy harakatlar); 3) axborotni qayta ishlash natijalari.

Har bir intellektual qobiliyat o'ziga xos mazmun, operatsiyalar, natijalar nuqtai nazaridan tavsiflanadi va uchta indeksning kombinatsiyasi bilan ko'rsatiladi. Tegishli harf indeksini ko'rsatadigan uchta o'zgaruvchining har birining parametrlarini ko'rib chiqing.

Tasvirlar (F) - aks ettiruvchi vizual, eshitish, proprioseptiv va boshqa tasvirlar jismoniy xususiyatlar ob'ekt.

Belgilar (S) - rasmiy belgilar: Harflar, raqamlar, eslatmalar, kodlar va boshqalar.

Semantika (M) - kontseptual ma'lumotlar, ko'pincha og'zaki; og'zaki g'oyalar va tushunchalar; so'zlar yoki tasvirlar orqali etkazilgan ma'no.

Xulq-atvor (B) - shaxslararo muloqot jarayonini aks ettiruvchi ma'lumotlar: odamlarning xatti-harakatlarini belgilaydigan motivlar, ehtiyojlar, kayfiyatlar, fikrlar, munosabatlar.

Axborotni qayta ishlash operatsiyalari:

Idrok (C) - axborotni aniqlash, tan olish, anglash, tushunish.

Xotira (M) - axborotni eslab qolish va saqlash.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Divergent fikrlash (D) - taqdim etilgan ma'lumotlarga mantiqiy bog'liq bo'lgan turli xil alternatalarni shakllantirish, muammoni hal qilish uchun ko'p qirrali izlanish.

Konvergent fikrlash (N) - taqdim etilgan ma'lumotlardan yagona mantiqiy natijani olish, bittasini qidirish to'g'ri qaror Muammolar.

Baholash (E) - ma'lumotni ma'lum bir mezon bo'yicha taqqoslash va baholash.

Axborotni qayta ishlash natijalari:

Elementlar (U) - axborotning alohida birliklari, yagona ma'lumot.

Sinflar (C) - ob'ektlarni bitta sinfga belgilash, umumiy elementlar yoki xususiyatlarga muvofiq ma'lumotlarni guruhlash uchun asoslar.

Aloqalar (R) - axborot birliklari o'rtasidagi munosabatlarni, ob'ektlar orasidagi aloqalarni o'rnatish.

Tizimlar (S) - axborot birliklarining guruhlangan tizimlari, o'zaro bog'langan qismlar majmualari, axborot bloklari, elementlardan tashkil topgan integral tarmoqlar.

Transformatsiyalar (T) - axborotni o'zgartirish, o'zgartirish, qayta shakllantirish.

Natijalar (I) - natijalar, xulosalar, bu ma'lumotlar bilan mantiqiy bog'liq, lekin uning chegarasidan tashqarida.

Ijtimoiy intellekt - bu empatiya va qat'iyat bilan muloqot qilish va munosabatlarni shakllantirish qobiliyati. **Bu o'zingizni bilish va to'g'ri hissiy boshqaruvni amalga oshirishdan kelib chiqadi.** Aytishimiz mumkinki, bu hissiy intellekt bilan chambarchas bog'liq, ammo bu mutlaqo bir xil narsa emas.

Hissiy intellekt introspeksiyanidan kelib chiqadi va hissiy ong va muammoni hal qilish jarayonida hissiyotlarning roli kabi jihatlarni qamrab oladi. Bu odamlar boshqa odam bilan aloqa qilishdan oldin o'zlarini qanday boshqarishlari bilan bog'liq.

O'zaro aloqani boshlaganingizda, boshqalar bilan muloqot qilish orqali ifoda etish, muloqot qilish, tinglash, yarashtirish va o'rganish kabi vazifalarni o'z ichiga olgan hissiy intellekt bilan birga ijtimoiy intellekt ko'nikmalari paydo bo'lishi kerak.

Ijtimoiy intellekt qanday qobiliyatlarni beradi?

Ijtimoiy intellekt empatiya, o'zini o'zi bilish, tinglash va his-tuyg'ularni o'qishga asoslangan samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan qobiliyatlarni boshqaradi. Bu qobiliyatlar:

1. Verbal va nonverbal ravonlik

Suhbatlashish qobiliyati ijtimoiy intellektning eng asosiy shaklidir. Og'zaki va og'zaki bo'lmagan iboralar har qanday xabarni yuborish uchun asosiy platformalardir. To'g'ri so'zlardan foydalanish, ideal ohang va aniq niyat samarali muloqot uchun birinchi qadamdir.

2. Ijtimoiy qoidalar va rollarni bilish

Guruh bilan muloqot qilganda, ularning ijtimoiy qoidalari, urf-odatlar va o'ziga xos xususiyatlarini bilish ijtimoiy aqlli odamlar uchun asosiy qobiliyatdir. Bu turli yoshdagi, mamlakatlar, din yoki madaniy o'ziga xoslikdagi odamlar kabi turli xil ijtimoiy guruhlarga mansub shaxslar bilan o'zaro munosabatni osonlashtiradi.

3. Tinglash qobiliyati

Faol tinglash ijtimoiy intellektni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu boshqa odamlar bilan aloqa o'rnatishga yordam beradi, nizolarni oldini oladi va dialog orqali o'rganish imkonini beradi. Bu shaxsiy o'sishga sezilarli hissa qo'shadi.

4. Boshqa odamlarning his-tuyg'ulari qanday ishlashini tushunish

Odamlarning his-tuyg'ularini (salbiy yoki ijobiy) qo'zg'atadigan narsalarni tushunish empatiyani rivojlantirishning asosiy tarkibiy qismidir. Ushbu kompetentsiya boshqa odamlarning atributlari va sezgirliklarini hisobga olgan holda muloqot qilish imkonini beradi, bu esa xabarni haqiqiy va samarali qiladi.

5. Ijtimoiy rollarni samarali bajarish

Bu qobiliyat odamlarga turli ijtimoiy muhitlarga moslashish imkonini beradi. Turli xil sharoitlarda bizdan nima kutilayotgani haqida aniq tasavvurga ega bo'lish har qanday vaziyatda stressni kamaytiradi va yanada konstruktiv o'zaro munosabatlarga imkon beradi.

6. O'z-o'zini tasvir va taassurotlarni boshqarish

Bu o'zimizni boshqalar bilan bog'laydigan tarzda, tabiiy shaxsiyatimizdan uzoqqa cho'zilmagan holda taqdim etish qobiliyatidir. Maqsad - boshqalarga yoqadigan, hamdardlik ko'rsatadigan va o'zimiz haqidagi fikrimizni mustahkamlaydigan samimiy xulq-atvorni saqlash.

Nima uchun ijtimoiy intellekt ta'lim va kelajakdagi ishlar uchun zarur?

Ijtimoiy intellekt o'zaro munosabatlarni yaxshilash, etakchilikni rivojlantirish va noyob intellektual vazifalarni bajarishga imkon berish uchun his-tuyg'ularni boshqarish va o'z-o'zini anglashdan foydalanadi.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Avtomatlashtirish va bu olib kelishi mumkin bo'lgan ishsizlik haqida ko'p munozaralar bo'ldi. Ishchilarning malakasini oshirish, moslashish va uzluksiz o'rganish qobiliyati ular uchun mehnat bozorida o'z qiymatini saqlab qolish uchun ajralmas bo'ladi.

Bugungi kunda ijtimoiy intellektni o'rgatish ajralmas hisoblanadi, chunki u yaxshi mehnat madaniyatini shakllantirish va qo'llab-quvvatlash va avtomatlashtirish kuchayib borayotgan davrda ish joylarini himoya qilish uchun eng yaxshi manbadir. Talabalar ta'limning birinchi bosqichlaridan boshlab ijtimoiy intellektni rivojlantirish vositalariga muhtoj bo'lib, ular uni maktab yillarida egallashlari va uni kattalar hayotida o'zlashtirishlari mumkin.

Adabiyotlar

1. Маъмуров, Б. Б., & Хамраев, И. Т. (2020). Субъективные особенности ценностного отношения студенток к специальным тестам «АЛПОМИШ» и «БАРЧИНОЙ». In *Педагогическое образование: вызовы XXI века* (pp. 417-421). <https://scholar.google.com/scholar?oi=bibs&hl=ru&cluster=1813447085392371526>
2. Ma'murov, B. B. (2019). Forming Future Teachers' Competence in Educational Process Design based on Acmeological Approach. *Eastern European Scientific Journal*, (1). https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=aXmRXUAAAAJ&cst=art=20&pagesize=80&alert_preview_top_rm=2&citation_for_view=aXmRXUAAAAJ:UebtZRa9Y70C
3. Мамуров, Б. (2019). Физическая активность и развитие интеллекта человека. *Педагогическое образование и наука*, (6), 132-134. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=aXmRXUAAAAJ&cst=art=20&pagesize=80&alert_preview_top_rm=2&citation_for_view=aXmRXUAAAAJ:4T0pqqG69KYC
4. Mamurov, B. B. (2017). Forming Skills of Academic Process Design for Future Teachers and Methods of Determining Its Quality. *Eastern European Scientific Journal*, (1), 156-159. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=aXmRXUAAAAJ&cst=art=20&pagesize=80&alert_preview_top_rm=2&citation_for_view=aXmRXUAAAAJ:hqOjcs7Dif8C
5. Маъмуров, Б. Б. АКЦИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА. *ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА*, 120. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=aXmRXUAAAAJ&cst=art=20&pagesize=80&alert_preview_top_rm=2&citation_for_view=aXmRXUAAAAJ:4DMP91E08xMC
6. Мамуров Б.Б. Акмеологический подход к воспитанию молодого поколения в наследии предков. http://www.manpo.ru/manpo/publications/ped_obraz/n2016_03.pdf#page=147
7. Mamurov Bakhodir B. Forming skills of academic process design for future teachers and methods of determining its quality. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=28408580>
8. Маъмуров Б. Б. Бўлажак ўқитувчиларни шахсга йўналтирилган таълим-тарбия жараёнини лойиҳалашга тайёрлашда қўлланиладиган тамойиллар. Современное образование (Узбекистан), 2017. <https://cyberleninka.ru/article/n/b-lazhak-ituvchilarni-shahsga-y-naltirilgan-talim-tarbiya-zharayonini-loyi-alashga-tayyorlashda-llaniladigan-tamoyillar>
9. Mamurov B. B. The Need to Prepare Future Teachers to Design a Student-Centered Educational Process. *Eastern European Scientific Journal*, 2017. <http://journale.auris-verlag.de/index.php/EESJ/article/viewFile/600/596>
10. Мамуров Б.Б., Махмудов М.Х. Акмеологическая составляющая образовательной культуры учителя. философские и методологические. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36679921>
11. В Mamurov, A Mamanazarov, K Abdullaev, I Davronov. Acmeological Approach to the Formation of Healthy Lifestyle Among University Students. III International Scientific Congress Society of Ambient ..., 2020. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/isc-sai-20/125937241>
12. ББ Мамуров. Акмеологический подход к воспитанию молодого поколения в наследии предков. Педагогическое образование и наука, 2016. http://www.manpo.ru/manpo/publications/ped_obraz/n2016_03.pdf#page=147
13. N Sheludiakova, B Mamurov, I Maksymova. Communicating the Foreign Policy Strategy: on Instruments and Means of Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/11/shsconf_iscsai2021_02005/shsconf_iscsai2021_02005.html

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqiyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

14. Тураев М. М., Баймурадов Р. С., Файзиев Я. З. Интерактивные методы физического воспитания в вузах //Педагогическое образование и наука. – 2020. – №. 3. – С. 132-135.

15. Файзиев Я. З., Зиёев Д. Я. У. краткий исторический обзор развития физического воспитания и спорта //Academy. – 2020. – №. 9 (60).

Файзиев Я. З., Кузиева Ф. Эффективности использования национальных средств физического воспитания в учебном процессе //Вестник магистратуры. – 2020. – №. 3-1. – С. 95.